

5 INGREDIËNTEN VOOR DE TOEKOMST

Wat zijn op grond van de discussies aan de stadstafels bouwstenen voor een duurzame en perspectiefrijke visie op kunst en cultuur in Leiden? Een voorlopige tussenstand in vijf ingrediënten.

1. ZET IN OP KENNIS EN CULTUUR

Leiden is een campusstad, een stad van kennis. Maar ook een stad van – historische – cultuur. Leiden is (nog) niet per se een stad van de hoge kunsten. Waar zetten we op in als het gaat om de toekomst? Op meer kunst en kwaliteit? Op ‘Laat 100 bloemen bloeien’, op dat doen wat goed voelt voor de breedte van de stad? Of kunnen deze twee lijnen naast elkaar bestaan? Leiden, stad van Kennis en Cultuur ligt vooralsnog het meest voor de hand.

2. PROFITEER VAN DE MENSELIJKE MAAT

Leiden is een sociale stad, met een hoge gunfactor, waar de cohesie groot is. Een stad van de menselijke maat: sociaal, compact en dichtbij. We voelen ‘dorps’ en zijn tegelijk ook kundig en hoogopgeleid. Een uitstekende grondlaag om samen dingen op te pakken, voor een stadsprogrammeur of voor stadsprogrammering. Met dus ook volop kansen om ‘de stad’ meer bij cultuur te betrekken. Want nu wordt kunst en cultuur nog te weinig als ‘van de stad’ beschouwd.

3. VERZILVER HET DNA VAN DE STAD

Er zijn allerlei aanknopingspunten om te verzilveren wat al in het DNA van de stad besloten ligt: kennis, talent en cultuurhistorie. De stad heeft een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor voor bedrijven en werknemers. Zaak is dat beter te vermarkten en daar minder bescheiden over te doen. Verzilveren van dat DNA kan bijvoorbeeld ook door de stad niet traditioneel te vermarkten vanuit het verleden, maar vanuit het heden, vanuit de actualiteit. Met het verleden als ondergrond.

4. GEBRUIK CULTUUR ALS SCHAKEL TUSSEN ALFA EN BETA

De ‘verzilde’ grootheden ‘kunst’ en ‘kennis’ werken in Leiden nog niet optimaal samen. Het is nog te weinig vanzelfsprekend om een brug te slaan tussen de wetenschap en de culturele sector. Het zijn twee naast elkaar varende vloten, zonder loods. Terwijl er wel degelijk een actuele kans is om daar iets aan te veranderen. Binnen ‘kennis’ zijn de alfa kant van de stad (de humanities, de geesteswetenschappen, rechten, Museum Volkenkunde en de bibliotheek) en de beta kant (Bio Science Park, LUCM, Corpus, Naturalis en Museum Boerhave) immers nog gescheiden werelden. Cultuur kan daar de verbindende schakel worden, bijvoorbeeld via Science Galleries of Artists in Residence.

5. CULTUURKWARTIER: MAAK GROTER WAT WE AL HEBBEN

Het vibreert nog te weinig op straat en we programmeren te veel vanuit bakstenen. Het museale karakter van de stad is mooi, maar de vaak wat slordige en rumoerige culturele roering mist in deze campusstad. Daar zijn mogelijkheden voor. Door verbindingen te leggen tussen het sociaal maatschappelijke domein, de bewoners van de stad en cultuur. Maar ook door groter te maken wat we al hebben. Zoals het Cultuurkwartier. Dat heeft enorm veel potentie, maar bruist nog niet. Om dat voor elkaar te krijgen is behalve gezamenlijke programmering en crossovers gebiedsontwikkeling noodzakelijk en een integrale benadering.

Leiden aan tafel

CULTUURFONDS LEIDEN

BOUWSTENEN VOOR LEIDSE CULTUURVISIE

Hoe zetten we kunst
en cultuur in voor de
ambities van de stad?

9 GASTHEREN EN -VROUWEN, RUIM 80 GASTEN,
1 PAN PAELLA EN HEEL VEEL MOOIE PLANNEN

INHOUD

- 3 **VOORWOORD DOOR MIRJAM FLIK**
- 4 **HET CULTUURKWARTIER**
- 6 **RUIMTE VOOR EXPERIMENT**
- 8 **SAMENWERKING IN DE REGIO**
- 10 **KUNST IN DE OPENBARE RUIMTE**
- 12 **INSPIRATIE IN BEELD**
- 14 **KUNST EN WETENSCHAP**
- 16 **STAD IN BEWEGING**
- 18 **KINDEREN EN CULTUUR**
- 20 **KUNST EN ONDERNEMERS**
- 22 **CULTUUREDUCATIE**

COLOFON

‘Leiden aan Tafel’ is een eenmalige uitgave van Cultuurfonds Leiden en gerealiseerd in samenwerking met Magazine on the Spot.

Hoofdredactie: Mirjam Flik

(Eind)redactie: Eric Went, Anje Romein en Karlijn Broekhuizen

Vormgeving: Nanda Alderliefste

Fotografie: Edwin Weers en Eelkje Colmjon

Tekeningen: Walter Leon Kuivenhoven

Maart 2018

CULTUURFONDS LEIDEN

‘TIJD VOOR EEN VOLGENDE STAP’

Leiden: stad van kennis én van kunst en cultuur. Hoe kunnen we dat tweede deel van ons profiel versterken? Welke ambities leven er onder theatermakers, kunstenaars, museumdirecteuren, ondernemers, wetenschappers en bewoners? Met die vraag in ons achterhoofd zijn we vorig jaar begonnen met ‘Leiden aan Tafel’.

Een gastheer of gastvrouw nodigt zelf een aantal deelnemers uit voor een maaltijd – van een pan paëlla tot een bord op schoot – bij hem of haar thuis. In deze ongedwongen sfeer wordt heerlijk gegeten, maar vooral ook flink gediscussieerd. Elke gastheer of -vrouw kiest een onderwerp dat hem of haar raakt, bijvoorbeeld kunst in de buitenruimte, kinderen en cultuur of ruimte voor experiment. De opzet werkt aanstekelijk. Na de diners gaan de tafelgasten zelf enthousiast aan de slag met actieplannen, manifesten en concrete uitwerkingen en worden er spontaan nieuwe etentjes rond nieuwe of aanvullende thema's georganiseerd. Hoe verschillend ook, na meer dan tien etentjes tekenen zich rode lijnen af. Mensen weten hoe de stad in elkaar zit, kennen de valkuilen en zien ook tal van

kansen. Leiden is een mooie stad, maar heeft als cultuurhistorische stad erg de neiging om vanuit dat verleden te denken in plaats van uit het heden. Misschien is het tijd voor een volgende stap en daarvoor leven verrassend veel goede ideeën. De ontwikkeling van een bruisend Cultuurkwartier, de inrichting van broedplaatsen, een plek bieden aan artists in residence en talent van buiten, met onze musea de wijken in, intensiever samenwerken met de universiteit: er liggen volop kansen.

De eerste concrete resultaat van Leiden aan Tafel lees je in dit magazine. Daar blijft het niet bij. De initiatieven dienen als bouwstenen voor de cultuurvisie van het nieuwe college. We hopen met de raadsleden de agenda voor de komende jaren vast te stellen. En de etentjes? Die gaan gewoon door, ook zonder onze stimulans. Niet alleen bij mensen thuis, maar ook aan de fysieke tafel die we in de stad voor ogen hebben. Zo blijft de stad in beweging en kan iedereen meepraten over Leiden als stad van kennis en cultuur.

Mirjam Flik, cultuurmakelaar

Ruimte voor experiment

‘GEBRUIK DE DENKKRACHT VAN KUNSTENAARS EN MAKERS’

Kunstenaars en makers hebben het experiment nodig om zich te ontwikkelen. Maar ook om bij te dragen aan een levendig, kunstzinnig en cultureel aantrekkelijk klimaat in de stad. Daarvoor is meer ruimte voor experiment nodig.

Voor vernieuwing en ontdekkingen zijn mensen nodig, mensen met onverwachte ideeën. Kunstenaars en makers wisselen voortdurend van perspectief. Het maakt dat zij ogenschijnlijk vanzelfsprekende zaken met een frisse blik bekijken. Die denkkraft kan veel beter worden benut. Dat kan echter alleen als er ‘meer ruimte voor experiment’ komt in de stad.

ZIJ ZATEN AAN TAFEL

Lot Vegter – Sociaal ondernemer, Nieuwplaatz Leiden
Katharina Doxiades – Producer
Rosa Allesie – Artistiek Leider De Afspraak
Jamie de Groot – Artistiek leider De Afspraak
Gijsje Heemskerk – Beeldend kunstenaar en tekstschrijver
Sven Meijers – Beeldend kunstenaar, Nieuwplaatz Leiden
Resi van der Ploeg – Beeldend kunstenaar
Joosje Bosch – Grafisch ontwerper
Anne van Duijn – Illustrator
Miriam Flik – Cultuurmakelaar

DAN KAN ALS VOLGT:

1. Creëer ruimte voor broedplaatsen

Zet onverwachte mensen en ideeën voor langere tijd bij elkaar in een gebouw. Gebruik de creatieve industrie voor stadsontwikkeling.

2. Gebruik de stad als podium

Geef ruimte aan galleries en experimentele makers, juist op niet voor de hand liggende plekken. Er zijn de laatste jaren veel presentatie-plekken voor beeldende kunst verdwenen (o.a. CBK, Scheltema, Oude Postkantoor, Galerie v.d. Vlist en Studio Sidac). Er is dringend behoefte aan de stad als podium met binnen- en buitenlocaties die (tijdelijk) kunnen functioneren als expositieruimte.

3. Faciliteer het recht op risico

Dingen mogen ook mislukken. Laat het experiment en onverwachte uitkomsten toe.

4. Make local great again!

Investeer in de lokale makers en creatieve economie. Nodig kunstenaars en makers uit bij het ontwikkelen van (stads)visies. Zie kunst als inspiratie voor sociale innovatie. Kunstenaars en creatieve makers zijn bij uitstek mensen om uit te nodigen om interdisciplinair te werken aan maatschappelijke vraagstukken.

5. Co-creëer met stadspartners

Partners zijn overal te vinden, dwars door alle lagen van de stad: kennisinstellingen, (ontdekings)reizigers, bewoners, de gemeente. Durf ‘vreemdelingen’ uit te nodigen aan tafel.

6. Kijk buiten de grenzen

Leiden groeit. De omstreken van de stad zijn een inspiratiebron voor de ontwikkeling van Kennis, Ambachten en Kunst.

7. Think Glocal!

Nodig nieuwe perspectieven uit, ga verbindingen aan met buitenlandse makers en kunstenaars. Stimuleer artists-in-residence.

Intussen gaan de initiatiefnemers die oproepen tot meer experimenteerruimte niet afwachten, maar zelf ook aan de slag. Met jaarlijks een Shift Your Perspective - Braincity Manifestatie en de oprichting van een afdeling ‘Kunst en ontwikkeling’ in Nieuwplaatz, gericht op internationale samenwerkingen. Ook gaan zij een interdisciplinaire brainstorm organiseren met kunstenaar, wetenschappers en inwoners over de utopische stad en stadspartners actief opzoeken, om in samenwerking te werken aan en met het DNA van de stad.

Wat dat allemaal oplevert? Dat is ongewis. Zoals dat hoort bij een experiment.

‘KAK IN HET BREIN’

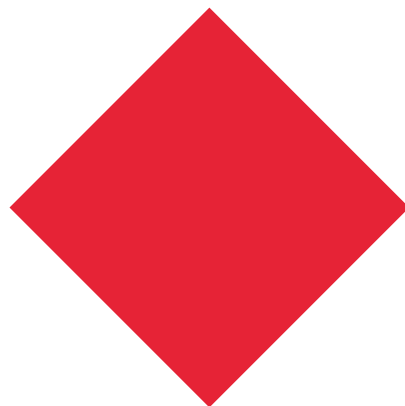
De stad heeft een onderbewuste, een geheugen. Het breidt zich uit. Keert zich naar binnen. De stad heeft een DNA en een weefsel. De stad heeft een echo. Ons verleden was ooit de toekomst van anderen. De stad als Brein. Wij denken dankzij de dingen om ons heen. Wij worden geholpen door een stad. De stad is ons verlengstuk. Leg één keer per jaar je oor te luisteren aan de stad. Kruip op de zolder en in de kelder van de stad. Kijk door de poorten van het hart naar de stad. Als het waait en het is onrustig dan is de stad onrustig. Leiden heeft een eigen ritme. Dat bepaalt het karakter van de stad. Het geheugen en de rijkdom van Leiden kun je o.a. vinden in de Kennis, de Ambacht en de Kunsten. Deze drie elementen tegen het landschap van de ‘Stad als Brein’ vormen de uitnodiging in dit manifest. Gebruik de stad.

Cultuurkwartier

‘NU IS HET MOMENT OM DOOR TE PAKKEN’

Leiden heeft nationaal gezien de hoogste concentratie van culturele instellingen, samengebond op een vierkante kilometer. In het Ambitiedocument Cultuurkwartier Leiden doen een groot aantal instellingen en ondernemers voorstellen om het Leidse cultuurkwartier uit te bouwen tot een zinderend visitekaartje van Leiden, Stad van Kennis en Cultuur. Want, zo zeggen zij, ‘er is sprake van een ongekend momentum in Leiden’.

ZIJ ZATEN AAN TAFEL

Mirjam Flik - directeur Cultuurfonds Leiden

Jeroen Maters - directeur Maters & Hermsen, oprichter ‘Vrienden van het Singelpark’

Nanette Ris - directeur Leidse Schouwburg-Stadsgehoorzaal

Meta Knol - directeur De Lakenhal

Govert de Kok - directeur Bioscopen Leiden

Mark de Kruijk - directeur Westergasfabriek Amsterdam

Michaël Roumen - voormalig directeur Cultuurfonds Leiden, oprichter Leiden International Film Festival en eigenaar Marktsteeg 10

Het historische centrum van onze stad ligt er mooier bij dan ooit tevoren. Tegelijkertijd ontwikkelt de noordoostkant van de binnenstad zich tot het gebied voor innovatie en creativiteit. Van Bio Science Park tot Meelfabriek, van Stationsgebied tot Singelpark: overal wordt gebouwd aan de stad van de toekomst. Samen bieden de beide gebieden een spannende en aantrekkelijke dynamiek tussen oud en nieuw, tussen verleden en toekomst, tussen conserveren en innoveren.

Op een steenworp afstand

In het midden van de stad bevindt zich het kloppend culturele hart: ruim dertig culturele instellingen en creatieve broedplaatsen op een steenworp afstand van elkaar. Allen hebben zij de afgelopen jaren hun huis gebouwd, uitgebreid of gerenoveerd. Of ze zijn daar nu volop mee bezig. Museum De Lakenhal, Museum Volkenkunde en Rijksmuseum Boerhaave. De Leidse Schouwburg en gebr. De Nobel. Scheltema, Marktsteeg 10 en Nieuwe Energie. Bioscoop Lido, en op komst: het nieuwe Kijkhuis en multiplexbioscoop De Geus. Het Singelpark meandert straks als groene ader dwars door het gebied. Stuk voor stuk brengen deze instellingen en broedplaatsen nieuw elan in de stad.

Visitekaartje van Leiden

Leiden heeft de hoogste concentratie culturele instellingen van Nederland op een vierkante kilometer. Alleen: als je overdag of 's avonds door dat gebied loopt, heb je geen flauw idee dat dit de facto het grootste Cultuurkwartier van Nederland is. Dat moet anders. Hoe kunnen we binnen en tussen de gebouwen ervoor zorgen dat je het gevoel hebt dat je in één groot zinderend Cultuurkwartier bent? En dat het Cultuurkwartier letterlijk het visitekaartje wordt van Leiden, Stad van Kennis en Cultuur? Voor bewoners en bezoekers, voor jong en oud? In het Ambitiedocument Cultuurkwartier Leiden doen een groot aantal instellingen en ondernemers daar voorstellen voor. Doel: het cultuurkwartier een gebied maken dat uitnodigt tot bezoeken en bekijken én tot ontmoeten en zelf doen.

Nú is het moment

In het Ambitiedocument geven de initiatiefnemers aan dat het momentum om nu door te zetten ‘ongekend’ is: ‘We ontwikkelen het Cultuurkwartier op de golven van trotse inwoners die zélf op brede schaal de schouders zijn gaan zetten onder de ontwikkeling van de stad. Op de golven van culturele instellingen en bedrijven die elkaar de afgelopen jaren hebben gevonden om hun geheel meer te maken dan de som der delen. En op de golven van een nieuw politiek klimaat dat inwoners en organisaties stimuleert en faciliteert om samen hun dromen waar te maken. Nú is het moment om door te pakken’.

Méér dan een Cultuurkwartier

Het Cultuurkwartier in Leiden kan, zo denken zij, méér worden dan een mooie plek alleen. Het kan het symbool worden van het nieuwe elan dat de stad dit decennium gevonden heeft: ‘Een monument van vernieuwing voor ons, en voor generaties na ons’.

Om dat voor elkaar te krijgen zetten zij vol in op gezamenlijke programmering, op spannende kunst en cultuur in de openbare ruimte in een aantrekkelijk, schoon en veilig verblijfsgebied. Ook richten zij zich op het aantrekken van cultureel en creatief toptalent en liggen er volgens hen kansen voor gezamenlijke marketing, te coördineren door een kwartiermaker Cultuurkwartier.

Twee sporen

Qua ontwikkelstrategie gaan de initiatiefnemers twee sporen bewandelen. Enerzijds willen zij een concreet stappenplan uitvoeren in de periode 2018 - 2022, anderzijds willen zij de ruimte geven aan organische groei. In het stappenplan hebben zij inmiddels een reeks mogelijke maatregelen benoemd om het Cultuurkwartier als visitekaartje van de stad verder te ontwikkelen. Komende tijd gaan zij daar met buurtbewoners, stakeholders en de politiek verder over in gesprek.

Meer weten?

Kunst en de regio

GEZOCHT: NETWERK VAN VOORTREKKERS

Het Pelgrimsjaar (2019), Leiden City of Science (2022), Sail Leiden (2018): de jaarkalender van Leiden biedt tal van aanknopingspunten voor culturele activiteiten. Een uitgelezen kans om daar samen, als regio, invulling aan te geven. Als opmaat naar structurele samenwerking. Niet met Leiden als grote broer, maar in alle gelijkwaardigheid.

Nodig hiervoor is een netwerk van 'voortrekkers', ook wel liefkozend 'dorpsgekken' genoemd. Mannen en vrouwen die midden in het culturele leven van hun eigen gemeente staan, goede ideeën hebben, en bereid zijn er hard aan te trekken. En die elkaar meteen weten te vinden als zich een kans voordoet waarbij de regio een belangrijke rol kan spelen.

Van Ponte Flottante tot één website

Een eerste bijeenkomst met voortrekkers uit Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten, Zoeterwoude en Kaag en Braassem leverde al concrete input op om op voort te borduren. Een greep uit de creatieve ideeën en organisatorische randvoorwaarden.

1. Het overkoepelende thema Water is een praktisch thema om regionale samenwerking te versterken. De vele waterwegen in het polderlandschap vormen de verbinding tussen stad en regio. Een reizende dansvoorstelling op een drijvend dak, Ponte Flottante met voorstellingen op diverse pontjes, een festival op scheepswerven: de mogelijkheden zijn legio.
2. Ook rond andere thema's kunnen stad en platteland elkaar meer opzoeken. Denk aan het jaar van Erfgoed en Ambacht, spannende combinaties tussen cultuur, educatie en ecologie of een – toch weer water gerelateerde – regionale variant op Leiden Schemerstad.
3. Voor een grote groep inwoners in de regio is de drempel voor kunst en cultuur erg hoog. Een museum is ver van hun bed. Voorkom dan ook elitaire culturele activiteiten, maar maak ze toegankelijk voor zoveel mogelijk mensen. Probeer bewoners te bereiken met voorstellingen die hun eigen beleavingswereld raken.
4. Leiden kent een kalender vol jaarthema's en themajaren. Het zou mooi zijn om die thema's regionaal op te pakken. Die kans doet zich al voor in juli 2018 met Sail Leiden, als 200 historische schepen de stad aandoen. Hoe spelen we hier met de hele regio op in? Wil de samenwerking slagen, dan moet Leiden zich daarbij niet opstellen als de grote broer die het

ZIJ ZATEN AAN TAFEL

Lot Vegter – Sociaal ondernemer, Nieuwplaatz Leiden

Katharina Doxiades – Producer

Rosa Allesie – Artistiek Leider De Afspraak

Jamie de Groot – Artistiek leider De Afspraak

Gijsje Heemskerk – Beeldend kunstenaar en tekstschrijver

Sven Meijers – Beeldend kunstenaar, Nieuwplaatz Leiden

Resi van der Ploeg – Beeldend kunstenaar

Joosje Bosch – Grafisch ontwerper

Anne van Duijn – Illustrator

Miriam Flik – Cultuurmakelaar

programma dicteert. De organisatie moet in volledige gelijkwaardigheid plaatsvinden. Aan de andere kant mogen de regiogemeenten ook zelf het initiatief nemen en als eerste van zich laten horen.

5. Pas op voor overkill. De culturele agenda's staan vaak bol van de evenementen. Kies je voor een thema, beperk het aantal activiteiten dan. En is er een geslaagd cultureel festival in Oegstgeest? Kopieer het dan gewoon naar Leiderdorp of Voorschoten en maak het nóg beter.
6. Leg ieder jaar de focus op een ander gebied in de regio. Het ene jaar krijgt bijvoorbeeld Zoeterwoude een hoofdrol, een jaar later Kaag en Braassem.
7. Tot slot nog twee wensen: stel een cultuurverbinder aan tussen stad en platteland, en: ontwikkel één website met een agenda voor alle cultuur en kunst in de regio.

Voel jij je ook een 'dorpsgek' en barst je van de goede ideeën voor een sterker regionaal cultuuraanbod? Sluit je aan bij het netwerk en praat drie keer per jaar mee!

Kunst in de openbare ruimte

'MAAK LEIDEN DÉ STAD VAN KUNST EN KENNIS'

Leiden heeft een stadscurator nodig, met kennis en expertise op het gebied van hedendaagse kunst en ervaring op het gebied van opdrachtgeverschap. De curator bewaakt de kwaliteit van de te vergeven kunstopdrachten in de openbare ruimte en verbindt waar nodig alle betrokken stadspartners. Een Kunstcommissie kan de curator ondersteunen.

Anno 2018 is Leiden een kennisstad. Met de oudste universiteit van Nederland, de belangrijkste wetenschapsmusea van Nederland en de spannende nieuwe bedrijvigheid op het Leiden BioScience Park en LUMC in de voorhoede, ligt de nadruk op kennis en wetenschap. Ook zijn in de Leidse binnenstad toonaangevende musea gevestigd, waarbij de nadruk ligt op het presenteren en collectioneren van historische, antropologische collecties en oude kunst (Sieboldhuis, Museum Volkenkunde, het RMO en Museum De Lakenhal).

Deze musea maken Leiden aantrekkelijk voor bezoekers uit binnen- en buitenland. Maar Leiden mist monumentale kunst in de publieke ruimte. Kunst die onze verbeelding aanspreekt. Monumentale kunst die iets fundamenteels verandert aan de omgeving, die je opnieuw laat kijken en ontdekken. Want kunst is belangrijk voor een stad. Kunst verbindt mensen, vergroot het gemeenschapsgevoel en brengt dynamiek in een stad. Behalve stad van kennis moet Leiden ook stad van kunst worden.

Zo maken we van Leiden de stad van Kunst én Kennis:

Stel een stadscurator aan. De curator maakt in samenwerking met de Gemeente en Kunstcommissie een meerjarenplan, waarin de projecten en doelen zijn beschreven, met een planning voor oplevering. Vanaf het begin zijn alle stakeholders (musea, instellingen, de universiteit) bij de projecten betrokken. Samen met de gemeente wordt bepaald welke locaties de prioriteit hebben voor het realiseren van kunstopdrachten. De stadscurator wordt gesteund door een kunstcommissie, bestaande uit denkers en doeners, die onder meer het overzicht houden.

Ontwikkel een beeldenroute en maak daarmee verbinding tussen het BioScience Park en het centrum. Geef bovendien opdracht aan een kunstenaar voor het maken van een kunstwerk voor de hal van het Centraal Station dat letterlijk het BioScience Park met de Leidse binnenstad visueel verbindt.

Wanneer we Leiden willen maken tot de metropool van kennis en kunst, zorg dan voor innemende, spraakmakende kunstwerken met een hoog 'wow'-gehalte bij zoveel mogelijk toegangswegen. Creëer vanaf de

Steenstraat een mooie toegangsroute met kunst naar het centrum. En zorg voor meer kunst in de buitenwijken.

Creëer 71 architectuurparels. Geef particulieren de ruimte om parels te ontwikkelen op plekken die nu lelijk dan wel onderbenut zijn. Een nieuw college kan een kettingreactie op gang brengen, die uitmondt in een ongeëvenaarde collectie van 71 architectuurparels in Leiden, te vergelijken met de ruim honderd muurgedichten in de stad.

Ontwikkel 71 kunstparels. In Leiden is kennis leidend, en kunst vertelt dat verhaal. Kunst heeft een context nodig. Maak van het Singelpark straks niet alleen het langste park, maar ook de langste galerie van de wereld. Hier kunnen internationale kunstenaars, plaatselijke kunstenaars en jonge kunstenaars elkaar ontmoeten.

Over 5 jaar...

Over 5 jaar is beeldende kunst een vanzelfsprekend onderdeel geworden van de stad Leiden. Leiden is getransformeerd tot dé stad voor Kunst én Kennis. Musea, de Universiteit, het LUMC en Achmea werken alle samen om van Leiden een kennis- en kunststad te maken. Er vinden geregeld lezingen, congressen en evenementen plaats waarmee aandacht wordt gegeneerd voor de kunstprojecten in de stad. In Leiden is, kortom, een nieuwe dynamiek ontstaan: de stad bruist van kennis en creativiteit. De stad leeft en straalt en trekt niet alleen wetenschappers maar ook kunstenaars naar de stad. Leiden is niet meer alleen gericht op ratio en kennis, maar opent met kunst de verbeelding, prikkelt de fantasie en maakt de stad tot een stad van iedereen.

ZIJ ZATEN AAN TAFEL

Iemke van Dijk - beeldend kunstenaar
Gijsbert van Es - gemeente Leiden/journalist
Mirjam Flik - cultuurmakelaar
Janine Melai - beeldend kunstenaar
Joque Mulder - initiatiefnemer Beelden in Leiden
Sandrine van Noort - curator en kunstadviseur
Fons Verheijen - architect

LEIDEN

VAN GOGH

LEIDEN

volkenkunde
museum de wijk
cultuurpark
lakenhal
in casa
nobel complex
scheltema complex
leidse schouwburg
museum boerhave
marekerk

Wetenschap en cultuur in Leiden

‘VERSTERK DE TWEE CAMPUSSEN’

Sluit met ambities ter versterking van cultuur en kennis aan bij de twee grote campussen in de stad. En blijf Leiden ook profileren als stad van innovatie. Dat advies komt van de stadspartners die samenwerken aan ‘Leiden Kennisstad’.

Universiteit Leiden, het LUMC, musea, kennisinstellingen, Leiden Marketing en Cultuurfonds Leiden zien mogelijkheden om kunst en cultuur aan te haken bij Leiden Kennisstad. Daarbij zijn dan wel de volgende uitgangspunten van belang, zo omschrijven zij in een strategische agenda:

1. De ambities bij het versterken van cultuur en kennis moeten aansluiten bij de twee (strategische) zwaartepunten (campussen) in Leiden: gezondheid en natuur (rond Leiden Bio Science Park) en maatschappij en mens (binnen de singels). Het eerste zwaartepunt richt zich behalve op Leiden Bio Science Park op het LUMC, Corpus, Naturalis en museum Boerhave. Het tweede zwaartepunt richt zich op samenleven, geesteswetenschappen, rechten, Museum Volkenkunde, het Rijksmuseum van Oudheden en de collectie van de Universiteitsbibliotheek.
2. De zwaartepunten zijn thema's die dienen om mensen van verschillende achtergronden bij elkaar te brengen en de bestaande clustering te versterken. Het is niet de bedoeling om een scheiding aan te brengen tussen verschillende disciplines.
3. Deze zwaartepunten kunnen worden versterkt door activiteiten gericht op cultuur en kennis. Het versterken van de culturele focus kan bijvoorbeeld worden bereikt door:
 - toegang en gebruik van collecties te vereenvoudigen en te ontsluiten voor onderzoekers en kunstenaars;
 - rond de genoemde thema's kunstenaars tijdelijk onderdak te bieden, als ‘artists in residence’;
 - jonge talenten, in de vorm van studenten en niet-studenten, beter te benutten als ‘product’ door aan te sluiten bij Academy of Creative and Performing Arts;
 - het bestaande onderwijs rond museumstudies te versterken en uit te breiden aan de hand van de behoefte van musea en faculteiten.

Stad van innovatie

De partners vinden het daarnaast van groot belang dat de stad zich, in het kader van haar rol als bron van kennis, blijft profileren als een stad van innovatie. Dat kan door:

- aansluiting te zoeken bij het publieksonderzoek Weekend van de Wetenschap 2018 van het ministerie van OCW;
- aandacht te geven aan de relevante thema's binnen de Nationale Wetenschapsagenda;
- een uitdaging of wedstrijd uit te schrijven met mondiale uitstraling die Leiden in staat stelt te laten zien waar men toe in staat is;
- wetenschap dicht bij het publiek te brengen, bijvoorbeeld door science galleries (zoals in Dublin, Londen, Venetië, Detroit, Melbourne).

Leiden als bijenkorf

Zo kan Leiden aansluiten bij een lange traditie van komen en gaan van groepen en mensen. Dit geldt voor kunstenaars, wetenschappers en studenten. Een stad die als een pleisterplaats dient en ontmoetingen arrangeert, een bijenkorf. De partners van Leiden Kennisstad roepen het nieuwe College van B&W van Leiden op om in het Collegeakkoord de nodige middelen vrij te maken om bovenbeschreven strategische agenda uit te werken en vooral ook uit te voeren.

ZIJ ZATEN AAN TAFEL

Mirjam Flik - cultuurmakelaar Cultuurfonds Leiden
Lucien Geelhoed - strateeg Leiden Marketing
Meta Knol - directeur Museum de Lakenhal
Frans van Lunteren - hoogleraar Geschiedenis van de Natuurwetenschappen, Universiteit Leiden
Ivo de Nooijer - directeur Luris
Resi van der Ploeg - beeldend kunstenaar, organisator Kunstroute
Stijn Schoonderwoerd - directeur Museum Volkenkunde
Sandra Smalenburg - kunstredacteur NRC Handelsblad
Pieter van Straaten - strateeg gemeente Leiden
Robert Strijk - wethouder Cultuur
Lara Ummels - kennismakelaar gemeente Leiden

Stad in beweging

‘MAATSCHAPPELIJK-CULTURELE SAMENWERKING ALS KATALYSATOR’

‘Onze luisterende oren en creatieve geesten zijn in staat om te inventariseren wat er leeft, om oplossingen te zoeken en initiatieven aan te jagen. Altijd in samenspraak met de personen om wie het gaat’. Aldus de propositie van een groep bevlogen mensen die werken op het raakvlak van het sociale en het culturele domein. Zij willen Leiden in beweging brengen.

Volgens hen is Leiden een stad vol ambities en vol dynamiek. En als zij al een droom hebben voor de stad, dan zou dat niet alleen hun droom moeten zijn. Maar een droom die voortkomt uit gesprekken met bewoners. En dus begint alles met luisteren naar wat er leeft in de stad en daarop inspelen. Pas dan kun je een echt duurzame beweging tot stand brengen.

Genoeg kansen

Leiden geeft daarvoor genoeg kansen. Leiden is immers een stad die voelt als een dorp met volop mogelijkheden om elkaar te ontmoeten, samen initiatieven te ontwikkelen en daar anderen bij te betrekken. Tegelijkertijd is Leiden ook een dorp dat voelt als een stad, waar mensen makkelijk anoniem blijven en niet betrokken worden bij de dynamiek van de samenleving.

Verbinders

En dus zijn er mogelijkheden voor samenwerkingen tussen het maatschappelijke en culturele domein. Beide domeinen treden vaak op als verbinder. In de afgelopen jaren ontstonden dergelijke maatschappelijk-culturele samenwerkingen al, bijvoorbeeld bij Peen en Ui en bij PS|theater. Die samenwerkingen zorgen voor de nodige betrokkenheid, draagvlak en impact in de wijken.

Voor de toekomst is het zaak deze samenwerkingen nog verder te ontwikkelen, zodat beide domeinen elkaar kunnen versterken. Op die manier maken zij samen van Leiden een nóg betere woon- en leefstad.

ZIJ ZATEN AAN TAFEL

Pepijn Smit – theatermaker (PS Theater), stadsprogrammeur
Marleen Damen – wethouder wijken, gemeente Leiden
Julia Schmitz – theatermaker
Lina Issa – kunstenaar en schrijver
Erik Olijerhoek – sociaal ondernemer (Bureau Sociale en Culturele Vormgeving)
Erica Smits – dramaturg (o.a. bij PS Theater) en freelancejournalist
Danny Molenaar – theatermaker (Levend Lijf)
Lex van Delden – cognitief psycholoog (Leyden Academy), voorzitter Stadslab
Nathalie Lecina – sociaal ondernemer (Studio Moio)
Mirjam Flik – cultuurmakelaar Leiden
Thijs Huys – acteur (o.a. bij PS Theater)

DIT DOEN WE AL

Stichting Stadsprogrammering, een initiatief van Cultuurfonds Leiden, heeft in 2017 een stadsprogrammeur aangesteld om maatschappelijke thema's te verbinden aan culturele activiteiten. De stadsprogrammeur onderzoekt de thema's die leven in de stad en brengt bewoners in beweging. Een beweging die op gang komt door onverwachte ontmoetingen te registreren tussen verschillende Leidenaren. Door bewoners, organisaties, verenigingen en initiatieven een podium te bieden waarop zij hun blik op de stad kunnen presenteren. En door een (culturele) ontmoeting te bewerkstelligen waardoor Leidenaren door elkaar geïnspireerd raken.

Onder de noemer We Are Leiden realiseerde Stichting Stadsprogrammeur onder andere het Stadsdiner, de We Are Leiden-kick off en Human Library. Het Stadsdiner vond plaats tijdens Thanksgiving. Centraal stonden de culinaire varianten die nieuwkomers en oudgedienden maakten van de oer-Leidse hutspot. Tijdens de We Are Leiden-kick off gaven 150 Leidenaren een persoonlijke rondleiding door de stad aan 150 nieuwkomers. En bij de Human Library kon het publiek een-op-een in gesprek gaan met iemand met een bijzonder levensverhaal, die ze doorgaans niet snel spreken of persoonlijke vragen stellen.

Deze en andere activiteiten, zoals Urban Actions Leiden, zullen de komende jaren terugkeren. In al deze projecten staan bijzondere ontmoetingen tussen Leidenaren centraal, met bijzondere aandacht voor de kennismaking tussen locals en nieuwkomers.

Kinderen en kunst en cultuur

‘LEIDEN IS OOK EEN STAD OM IN TE SPELEN’

Rafelranden en meer ontmoetingsplekken. Waar commerciële belangen niet altijd leidend zijn. Liefst 24/7 beschikbaar. Dat is wat Leiden nodig heeft.

Volgens een aantal kinderen en ‘nieuwkomers’ in de stad zou Leiden best wat minder serieus mogen. Nu kom je naar de stad om te studeren. Maar Leiden is ook een stad waar gespeeld moet kunnen worden, en jongeren elkaar op vrijplaatsen ongedwongen moeten kunnen ontmoeten. Een stad ook waar eens per jaar een jongerenfestival plaatsvindt.

Speel- ontdek- en hangplek

Daarnaast moet Leiden ook een stad zijn waar jongeren vaste gesprekspartners worden. Bij bestaande en nieuwe initiatieven in de stad. Neem bijvoorbeeld de inrichting van de nieuwe Lammermarkt. De plannen voor de programmering en ontwikkeling voor dit gebied zijn in volle gang. Zou het niet mooi zijn als jongeren actief meedenken en er bijvoorbeeld een ruige speel-ontdek- en hangplek komt?

Samenwerking zoeken

Het is verleidelijk om meteen allerlei nieuwe organisaties en structuren te verzinnen om voor elkaar te krijgen dat jongeren vaker kunnen mepraten. Maar beter is om juist aan te sluiten bij wat er al is. Want Leiden heeft al zo veel. Denk aan ‘We Are Leiden’, het Leids Filmfestival

en de ‘Nacht van Kunst en Kennis’. Dus is het raadzaam eerst al die initiatieven goed in kaart te brengen. Daarna is het zaak om dar waar dat nuttig is aan tafel te komen, om mee te praten en mee te denken.

Logisch is ook om de samenwerking te zoeken, met partijen als Schouwburg-Stadsgehoorzaal, BplusC en sportclubs. Zij zouden jongerenafdelingen ondersteuning kunnen bieden op het gebied van financiën, bemensing en qua organisatie.

Aan de slag

Dit is echter niet van vandaag op morgen geregeld. Maar in de tussentijd blijven jongeren echt niet stilzitten en gaan zelf al aan de slag. Met een kunstfestival voor en door jongeren bijvoorbeeld, waarbij iedereen zijn eigen talent kan inzetten via workshops of korte voorstellingen. Liefst vier keer per jaar, gekoppeld aan de seizoenen. Ook hoog op het verlanglijstje: een vrijblijvende ontmoetingsplek, 24/07. Hoe zo’n pand er idealiter uitziet? Als een soort camping, met vrolijke felle kleuren. Waar je een wasje kunt draaien en samen kunt koken. Waar wisselende kunstexposities zijn en waar je ook nog je huiswerk kunt maken.

ZIJ ZATEN AAN TAFEL

Katya Akkari - moeder van twee kinderen, studeerde Engels in Syrië

Annick Dezitter - rector Da Vinci College Kagerstraat

Mirjam Flik - Cultuurmakelaar Leiden

Annette ter Haar - oprichter Technolab

Cato - leerling OBS De Vogels

Ana - leerling Visser 't Hooft Lyceum

Morsal Toghyan - medewerker Technolab

‘VERGROOT AANBOD EN MAAK HET ZICHTBAARDER’

De structuur ligt er al, in de vorm van het programma ‘Cultuureducatie met Kwaliteit’. Nu is het zaak het bestaande aanbod breed te ontsluiten, het aanbod fors te verbreden en zoveel mogelijk aansluiting te zoeken bij ‘Stad van Kunst en Kennis’ en ‘Stad van Ontdekkingen’. Dan kan Leiden echt van cultuureducatie gaan profiteren.

Over een jaar of vijf moet de pannenkoek die symbool staat voor cultuureducatie een stuk dikker. Ofwel: ieder kind moet (meer) met cultuureducatie in aanraking komen. Dat kan via de volgende acties:

De zichtbaarheid van het aanbod moet groter. Ofwel: laat zien wat er al is. Bijvoorbeeld op een website waarop alle Leidse succesvoorbeelden te vinden zijn. Ter inspiratie. De meeste scholen willen namelijk wel, maar hebben vaak het idee dat zij zelf steeds het wiel moeten uitvinden. Ook is het zaak de kwaliteit van dat aanbod te verbeteren en te verdiepen.

De aansluiting tussen het buitenschoolse en binnenschoolse aanbod kan beter. Dat vraagt om andere samenwerkingsvormen. Scholen kunnen hun lokalen bijvoorbeeld beschikbaar stellen. Door het delen van de best practices kan er bovendien een tombola ontstaan waaruit geput kan worden. Dan hoeven scholen niet steeds het wiel zelf uit te vinden.

Sluit aan bij de Stad van Kunst en Kennis en de Stad van Ontdekkingen. Pas als je als stad investeert in kunst en cultuur op alle niveaus, geef je lading aan wat je pretendeert te zijn als stad. En dat begint bij de basis, op de scholen. Daar ontdek je het! Het programma ‘Cultuureducatie met Kwaliteit’ biedt hier een heldere structuur voor. Maak daar als gemeente gebruik van.

Het aanbod op de scholen is nu ‘minimaal’. De gemeente voldoet daarmee weliswaar aan haar verplichting. Maar er moet meer bij: een uurtje muziekles in de week is niet voldoende.

Ook scholen kunnen creatiever omgaan met hun mogelijkheden, bijvoorbeeld door een docent met kwaliteiten op het gebied van muziek in alle klassen les te laten geven, en dus niet alleen in de eigen klas.

Wie moet er dan wat doen? Allereerst is er financiële ondersteuning nodig vanuit de gemeente. Vanuit het besef dat Leiden Stad van Kunst en Kennis gebaat is bij goed cultuuronderwijs. Op scholen zijn er bovendien gedreven docenten nodig. Daarnaast moet cultuureducatie vooral ook in de haarvaten en in de structuur van het onderwijs gaan zitten. En moeten directies initiatieven van leerkrachten ondersteunen en faciliteren. Verder zou BplusC meer de samenwerking kunnen aangaan met de musea. Zij streven immers hetzelfde doel na: meer Leidenaren in aanraking laten komen met kunst en cultuur. Ten slotte is het zaak om ook het vuurtje in de wijken aan te steken. Zodat initiatieven bottom up ontstaan. En mensen zich organisch eigenaar gaan voelen van cultuureducatie.

Cultuurpas

Praktisch is er al een idee waar niet morgen maar vandaag al mee aan de slag kan worden gegaan. Vanuit de gemeentelijke Sportschoolcommissie wordt al jaren succesvol de Sportpas aangeboden waarmee leerlingen tegen een spotprijs kennis kunnen maken met verschillende sporten. Adopteren dus dat idee, is het adagium. Verschillende organisaties willen het praktisch organiseren en ondersteunen.

ZIJ ZATEN AAN TAFEL

José Ebli - leerkracht en ICC'er OBS De Meerpaal

Mirjam Flik - cultuurmakelaar Leiden

Anneleen Lucas - intern begeleider en ICC'er Vrije School Mareland

Hélène Neerhoff - hoofd Innovatie & Marketing BplusC

Willem van Moort - directeur BplusC

Hans van Oel - directeur Cultuureducatiegroep

Bastiaan Vinkenburg - sectorleider Kunst en Cultuur Berenschot

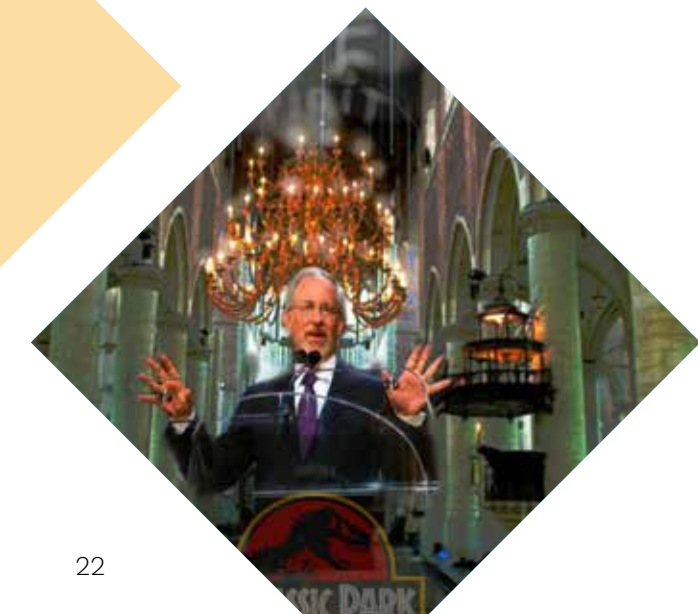
Sigrid de Zwart - voorzitter werkgroep Amateurkunst Leiden

Kunst en ondernemerschap

‘LEIDEN, STAD VAN DE VRIJE GEEST’

Laten we Leiden profileren als stad van de vrije geest. Het bedrijfsleven heeft daar wel oren naar en ziet binnen dat concept volop mogelijkheden om kunst en ondernemerschap te verbinden. Via een lezingenreeks bijvoorbeeld. Of door het bouwen van een iconisch depotgebouw voor de vier rijksmusea.

ZIJ ZATEN AAN TAFEL

Mirjam Flik – Cultuurmakelaar Leiden
Harry Flore – voorzitter Ondernemersvereniging Bio Science Park
Govert de Kok – directeur Bioscopen Leiden
Erna Kortlang – voorzitter Stichting Ondernemend Leiden
Guido van de Laar – directeur Rijn Wonen
Ruud Visser – directeur Gebr. De Nobel
Caroline de Weerdt – advocaat Geelkerken Linskens Advocaten
Wim Weijland – directeur Rijksmuseum van Oudheden

Een aantrekkelijke stad brengt niet alleen meer toeristen, maar betekent ook een aantrekkelijk vestigingsklimaat, voor bedrijven én werknemers. En andersom betekent een aantrekkelijk vestigingsklimaat een interessanter cultuuraanbod. In ideale omstandigheden komt het dan tot een spiraal opwaarts. Maar hoe schep je zulke omstandigheden? Door het cultuuraanbod, nu nog vaak versnipperd, onder één noemer te brengen. Zodat iedereen in binnen- en buitenland meteen weet: dát is Leiden. Waarop we dan moeten inzetten? Op ‘Leiden, stad van de vrije geest’ natuurlijk. Dat biedt een rijke voedingsbodem voor culturele manifestaties, en tegelijkertijd een thema dat verbanden kan leggen met het Leidse bedrijfsleven. De eerste ideeën zijn er al:

Leiden Lectures

We organiseren een achtdelige lezingenreeks in de Pieterskerk, onder de noemer Leiden Lectures. Maar dan wel met echt grote namen, de ‘helden’ die in de hoofden van de Leidenaren leven. De Elon Musk van de biotechnologie, geïnitieerd door Leiden Bio Science Park. Een wereldberoemd regisseur als Steven Spielberg, geregeld door Bioscopen Leiden. En waarom niet ook een heavymetalband als Iron Maiden, met een akoestisch concert-annex-lezing, op touw gezet door Gebr. De Nobel? Elke sector organiseert zijn eigen onderdeel, onder die ene gezamenlijke paraplu: de oude vrije geest van Leiden naar de huidige tijd vertaald.

Iconisch museumdepot

We bouwen een beeldbepalend iconisch gebouw als depot voor de vier Leidse rijksmusea. En dat stellen we open voor publiek. Een herkenbare, aantrekkelijke plek, waar het rijke Leidse museumbezit dat nu nog weggeborgen ligt, een publieke functie krijgt. Zodat het niet alleen door wetenschappers kan worden onderzocht maar ook veel breder kan worden gepresenteerd. De vrije geest, dichtbij de mensen gebracht. Op het Nuonterrein bijvoorbeeld. Of misschien in Leiden Bio Science Park.

Cultuurhotel

Laatste idee: een cultuurhotel in het centrum van de stad. Een portal van Leiden, waar bezoekers, of het nu toeristen zijn of academische of zakelijke gasten, volop kennis kunnen maken met het Leidse cultuuraanbod. Een heel praktische verbinding tussen cultureel leven en ondernemersgeest.